

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Institutiones Canonicae

Schnorrenberg, Anno

Coloniae, 1740

§.1. De virtute Pœnitentiæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62040](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62040)

TITULUS V.

DE

Sacramento Pœnitentiæ.

DE hac materia agitur in decreto *dist. 50. item caus 26. à §. Ecce quod. Can. ministrare 3. item caus. 33. q. 2. Can. de his. 12. & seqq.* & q. 3. per septem distinctiones de eadem tractatur. Demum in decretalibus, *lib. 5. tit. 38. de Pœnit. & Remiss. qui repetitur in 6. Decretal. & Clementinis.*

§. Primus.

DE

Virtute Pœnitentiæ.

QUæres primò. Quid est Pœnitentia?

R. Variæ sunt descriptiones virtutis Pœnitentiæ? imò est Sancti Augustini in *Can. Pœnitentiæ. 4. dist. 3. de Pœnitent. Pœnitere est pœnam tenere pœnitentiæ est quedam dolentis vindicta, puniens in se, quòd dolet commisisse. 2da S. Ambrosii in Can. Ecce. 39. dist. 1. de Pœnit. Pœnitentiæ vera est dolor cordis & amaritudo animæ pro malis, quæ quisque commisit. Pœnitentiæ est mala præterita plangere, & plangenda iterum non committere: id est, ut ait *Gloss. in Can. falsas pœnitentiæ. 6. dist. 5. de Pœnit.* In nullo mortali perseverare, vel propositum non perpetrandi habere. Coincidit 3tia Innocent. III. *In cap. novimus. 27. de Verb. signif.* Ubi reum mandat in perpetuum carcerem includi Pane doloris &*

aquâ angustia sustentandum, ut commissa defleat, & deflenda ulterius non committat, 4ta est *S. Thom. 3. p. q. 85. a. 3. 0.* Pœnitentiæ est virtus specialis, quâ pœnitens dolet de peccato commisso, in quantum est offensa DEI, cum emendationis proposito. Est pars iustitiæ; quia pœnitentiæ recurrit ad DEUM cum emendationis proposito, sicut servus ad Dominum, ut per injuriam læso satisfaciatur, juxta illud *Psalm. 122. sicut oculi servorum in manibus Dominorum suorum: ita oculi nostri ad Dominum DEUM nostrum donec misereatur nostri: & sicut Filius ad Patrem, ut per obedientiam placet, secundum illud *Luc. 15. Pater peccavi in cælum & coram te: & sicut ad virum, cui fidem non servavit, ut reconcilietur, recurrit mulier: secundum illud *Jerem. 3. Fornicata es cum amatoribus***

coribus multis, tamen revertere ad me dicit Dominus. Ita Theologorum Scholasticorum: Pœnitentia est virtus moralis infusa, pars potentialis justitiæ, inclinans voluntatem ad detestandum peccatum, ut reparetur injuria DEO per peccatum illata.

Quæres secundò. Quot sunt actus virtutis pœnitentiæ?

R. Tres 1. Contritio cordis, vel conversio. 2. Oris confessio. 3. Operis satisfactio. Perfecta pœnitentia cogit peccatorem omnia libenter perferre: in corde ejus contritio est, in ore confessio, in opere tota humilitas. Hæc est perfecta & fructifera pœnitentia, *Can. perfecta. 8. dist. 3. de Pœnit.*

Dicitur 1. Cordis conversio, quasi cordis undique versio, nam si cor nostrum undique à malo ad DEUM vertitur, mox suæ conversionis fructum meretur, ut DEUS ab ira sua ad misericordiam conversus peccati præster indulgentiam, cujus imò præparabat vindictam. *Can. convertimini. 34. dist. 1. de Pœnitent. §. conversio.* Primum locum inter actus pœnitentis habet animi dolor ac detestatio de peccato commisso cum proposito non peccandi de cætero, quæ contritio non solum cessationem à peccato, & vitæ novæ propositum & inchoationem, sed veteris etiam odium continet; juxta illud: Projicite à vobis omnes iniquitates vestras, in quibus prævaricati estis, & facite vobis cor novum & Spiritum novum. *Trident. Sess. 14. cap. 4. de Pœnit.*

2dò. Oris confessio, quæ est pars exterioris satisfactionis, *Can. scindite. 33.*

dist. 1. de Pœnit. Scindite corda vestra, & non vestimenta dicit Dominus, ostendens in contritione cordis, quæ in ejusdem scissione intelligitur, non in confessione oris, quæ pars est exterioris satisfactionis, quam scissuram vestium nominavit, à parte totum intelligens, peccata dimitti.

3tid. Satisfactio operis. Satisfactio pœnitentiæ est causas peccatorum excidere, nec earum suggestionibus aditum indulgere. *Can. Satisfactio. 3. dist. 3. de Pœnitent.* Sinè causa aliquis conatur ramos incidere, si radicem non contendit evellere: Radix autem malorum omnium est cupiditas. *Can. quia. 13. dist. 2. de Pœnit.*

Quæres tertio. Quotuplex est pœnitentia?

R. Variæ sunt divisiones pœnitentiæ. Dividitur 1. in veram pœnitentiam, cui venia nunquam negatur, & in falsam, cui nunquam indulgentia promittitur. *Can. in tantum. 33. §. sive autem. dist. 3. de Pœnit.* 2. In perfectam & imperfectam. Ratio est: Sicut enim charitas alia est incipiens alia proficiens, alia perfecta: sic & pœnitentia alia est incipientium, alia proficientium, alia perfectorum. *Can. quamvis. 22. ibid. 3.* Alia est pœnitentia solemnis & publica, alia privata. Solemnis semel tantum in Ecclesia conceditur, de qua S. Ambrosius ait: sicut est unum baptisma, ita una est pœnitentia. *Can. si quis. 61. §. potest. dist. 50.* Et ratio est: ne medicina utilis nimis vilis habeatur. Privata iterari potest, quia quotidie peccantibus nunquam per pœnitentiam privatam venia

denegatur. *Can. quamvis. 62. ibid. junct. Gloss. 4.* Pœnitentia alia est exterior, alia interior. De interiori dicitur: In quacunque hora peccator conversus fuerit &c. de exteriori pœnitentia S. Ambrosius ait super *Epist. ad Rom.* Gratia DEI in baptisate non quærit gemitum, vel planctum, non opus aliquod, sed solum cordis contritionem, & omnia grati condonat. *Can. quis aliquando. 87. s. his autoritatibus. dist. 1. de Pœnit.*

Quæres *quartò.* Quæ est falsa pœnitentia?

1. 1.º. Si res aliena, propter quam peccatum est, cum reddi possit, non redditur, non agitur pœnitentia, sed fingitur. *Can. si res. 1. caus. 14. q. 6. 2.º.* Si peccata non deferantur, qui admissa plangit, nec tamen deserit, penè graviori culpæ se subjicit, quia ipsam, quam flendo impetrare potuit veniam, contemnit. *Can. qui admissa. 14. dist. 3. de pœnit.* Isaias peccatoribus dicit: Lavamini mundi estote: lavatur igitur & mundus est, qui & præterita plangit, & flenda iterum non committit: lavatur & non est mundus, qui plangit, quæ gessit, nec tamen deserit, sed post lachrymas ea, quæ fleverat, repetit. Unde dicitur irrisor non pœnitens, qui adhuc agit, quæ pœnitet. *Can. irrisor. 11. ibid.* Aptum est simile in *Can. ille. 9. ibid.* Qui plangit peccatum, & iterum admittit peccatum, quasi si quis laverit laterem erudum: quia quantò magis laverit, tantò magis lutum facit. Ratio est defectus efficaciæ voluntatis. Si pœnitens es, pœniter te; si non pœnitet, pœnitens non es: si ergo pœni-

ter cur facis, quod malè fecisti? si fecisse pœnitet, noli facere: si adhuc facis, certè non es pœnitens. *Can. pœnitentes. 10. ibid. 3.º.* Falsam pœnitentiam esse constat, cum spreto pluribus de uno solo pœnitentia agitur, aut cum sic agitur de uno, ut non discedatur ab alio. Unde scriptum est: Qui totam legem observaverit, offendit autem in uno, factus est omnium reus, scilicet quantum ad vitam æternam. *Can. Fratres. fin. dist. 5. de Pœnit. 4.º.* Falsa fit pœnitentia, cum pœnitens ab officio vel Curiali, vel negotiali non recedit, quod sine peccato agi nullâ ratione prævalet: aut si odium in corde gestetur, aut si non offenso cuilibet satisfiat, aut si non indulgeat offendentis offensum, aut si arma quis contra justitiam gerat. *cit. Can. fratres.*

Quæres *quintò.* Quid pœnitentia publica?

1.º. Vel est solemnis, quam propter majora crimina Episcopus in capite jejunii servatâ certâ rerum formâ & cœremoniâ delinquentibus imponit. Ritus & forma illius describuntur in *Can. in capite quadragesimæ. 64. dist. 50.* Vel est non solemnis, quæ publicè nullâ servatâ juris solemnitate peragenda injungitur, qualis est peregrinatio, certa habitus delatio &c. & non nisi ob manifesta crimina injungitur.

Quæres *sextò.* An pœnitentia necessaria?

1.º. Fuit pœnitentia universis hominibus, qui se peccato aliquo mortali inquinassent, quovis tempore ad gratiam & justitiam assequendam necessaria: quia fuit

fuit quovis tempore ad impetrandam veniam peccatorum motus contritionis necessarius. *Trident. Sess. 14. cap. 1. & 4.*

Quæres septimò. Quoties pœnitentia necessaria?

1°. Pœnitentia novum hominem parturit, donec per baptismum salutarem omnium præteritorum fiat ablutio peccatorum; omnis enim, qui jam arbitri suæ voluntatis constitutus est, cum accedit ad Sacramenta fidelium, nisi eum pœniteat vitæ veteris, novam non potest inchoare. Ab hac pœnitentia, cum baptizantur, parvuli soli sunt immunes; nondum enim uti possunt libero arbitrio. *Can. tres sunt. 81. dist. 1. de pœnitent. Concordat Trident. Sess. 14. cap. 1.* Etiam illis, qui Sacramento baptismi ablui petunt, necessaria est pœnitentia, ut perverfitate abjectâ & emendatâ tantam DEI offensionem cum peccati odio & pio animi dolore detestentur.

2do. Pœnitentia pro illis peccatis necessariò subeunda est, quæ legis decalogus continet, & de quibus Apostolus ait: quoniam qui talia agunt, regnum DEI non possidebunt. *cit. Can. tres sunt.* Ratio est: Quia motus contritionis hominem post baptismum lapsum præparat ad remissionem peccatorum, si cum fiducia divinæ misericordiæ & voto præstandi reliqua conjunctus sit, quæ ad suscipiendum ritè Sacramentum pœnitentiæ requiruntur. *Trident. Sess. 14. cap. 4.*

3^{io}. Pœnitentia etiam fidelium bonorum & humilium pœna est quotidiana, in qua pectora tundimus dicentes: Dimitte nobis debita nostra, sicut &

nos dimittimus debitoribus nostris. Neque enim ea nobis dimitti volumus, quæ dimissa non dubitamus in baptismo, sed illa utique, quæ humanæ fragilitati quamvis parva, tamen crebra obrepunt, atque ita humiliantes animas nostras quotidianam quodammodo agere pœnitentiam non cessamus. *Cit. Can. tres sunt.*

Quæres octavò. Quanto tempore agenda pœnitentia?

1°. In agenda pœnitentia non tam consideranda est mensura temporis, quàm doloris: Cor enim contritum & humiliatum DEUS non spernit. *Can. in actione. 84. dist. 1. de Pœnit.* Apud DEUM non tam valet mensura temporis, quàm doloris: nec abstinentia tantum ciborum, quàm mortificatio vitiorum. *Can. mensuram. 86. ibid.* Hæc intelligenda sunt de pœnitentia actuali exteriori: aliàs pœnitentia interna semper habitu est agenda; si enim pœnitentia finitur, quid relinquitur de venia? tamdiu gaudeat & speret de gratia, quamdiu sustentatur à pœnitentia; dicit enim Dominus: Vade & jam noli amplius peccare: non dixit, ne pecces, sed nec voluntas peccandi in te oriatur. Quod quomodo servabitur, nisi dolor continuè in pœnitentia custodiat? Hinc semper doleat, & de dolore gaudeat, & de doloris pœnitentia; si contigerit, semper doleat, & non satis, quod doleat, sed ex fide doleat, & non semper doluisse doleat. S. August. relatus in *Can. si Apostolus. 5. dist. 3. de Pœnitent.*

Quæres nonò. An semper locus pœnitentiæ?

R. Affirmativè. Probat ex S. Hieronim, in *Can. septies. 23. dist. 3. de Pœnitent.* Septies cadit justus & resurgit. Si cadit, quomodo justus? si justus, quomodo cadit? sed justus vocabulum non amittit, qui per pœnitentiam semper resurgit, & non solum septies, sed septuagies septies delinquenti, si convertatur ad pœnitentiam, peccata donantur. Cui plus dimittitur, plus diligit. Per pœnitentiam igitur non semel tantum, sed sapissimè peccata dimittuntur. Ratio est: Quia DEUS ad subveniendum paratissimus invitans ad pœnitentiam, sic promittit peccatori inquitens: In quacunque die conversus fuerit, peccata ejus non imputabuntur ei. *Can. agnovimus. 13. caus. 26. q. 6.* Et idèdè quamvis pœnitentia fera non sit semper vera, vera tamen esse potest, ut probatur exemplo latronis in cruce: perdidisset latro præmium in cruce ad dexteram pendens, si illum unius horæ pœnitentia non juvisset. Cum esset in pœna, pœnituit, & per unius sermonis professionem habitaculum Paradisi DEO promittente promeruit. *Cit. Can. agnovimus.*

Quæres decimò. An per virtutem pœnitentiæ vel actus virtutis pœnitentiæ extra Sacramentum peccata remittantur?

R. Affirmativè, ut definivit *Concilium Trident. Sess. 14. cap. 4.* Contritio charitate perfecta hominem DEO reconciliat, priusquam Sacramentum pœnitentiæ actu suscipiatur. Id pluribus probat Gratianus in *Can. convertimini. 34. dist. 1. de Pœnit.* Leprosi illi, quibus Dominus præcepit, ut ostenderent se Sacerdoti-

bus, in itinere, antequàm ad Sacerdotes venirent, mundati sunt; ex quo factò nimirum datur intelligi, quod antequàm Sacerdotibus ora nostra ostendamus, id est: peccata nostra confiteamur, à lepra peccati mundamur. Hinc etiam ut Dominus ostenderet, quod non Sacerdotali judicio, sed largitate Divinæ gratiæ, peccator emundatur, leprosum tangendo mundavit, & postea Sacerdoti sacrificium ex lege offerri præcepit: leprosus enim tangitur, cum respectu Divinæ pietatis mens illustrata compungitur: leprosus semetipsum Sacerdoti repræsenterat, dum peccatum suum Sacerdoti pœnitens confitetur; Sacrificium ex lege offert, dum satisfactionem Ecclesiæ judicio sibi impositam factis exequitur. Sed antequàm ad Sacerdotem perveniat, emundatur, dum per contritionem cordis ante confessionem oris peccati venia indulgetur.

Contritionem vel pœnitentiam perfectam extra Sacramentum justificantem ita describit Gratianus in *Can. quis aliquando. 87. §. his autoritatibus. dist. 1. de Pœnitentia.* explicans illud: In quacunque hora peccator conversus fuerit, &c. *Converti dicitur, qui omnino vertitur, cujus opus, vox, & cogitatio ita mortificationi desudat peccati, sicut prius servierat iniquitati.* Ipsa nihilominus reconciliatio perfectæ contritioni sinè Sacramenti voto, quod in illo includitur, non est ascribenda. *Trident. loc. cit.*

Quæres undecimò. An quæcunque pœnitentia peccatum remittit?

R. Negativè. Ut *Trident. loc. cit.* definit, Contritio imperfecta, quæ attritio

tio dicitur, quoniam vel ex turpitudinis peccati consideratione, vel ex gehennæ & pœnarum metu communiter concipitur, si voluntatem peccandi excludat, cum spe veniæ, est quidem donum DEI, & Spiritûs S. impulsus, non adhuc quidem inhabitantis, sed tantùm moventis, quo pœnitens adjutus viam sibi ad justiciam parat; attamen finè Sacramento Pœnitentiæ per se ad justificationem perducere peccatorem nequit, sed solum ad DEI gratiam in Sacramento Pœnitentiæ impetrandam disponit.

Quæres duodecimò. An homo per pœnitentiam interiorem sive extra sive intra Sacramentum justificatus debeat adhuc facere Pœnitentiam exteriorem?

R. imò. Affirmativè. Ratio est: quia productior est pœna quàm culpa, ne parva putaretur culpa, si cum illa finiretur & pœna, ac per hoc vel ad demonstrationem debitæ miseriæ, vel ad

emendationem labilis vitæ, vel ad exercitationem necessariæ patientiæ temporaliter hominem detinet pœna, quem jam ad damnationem sempiternam rem non detinet culpa. *Can. productior. 7. dist. 3. de Pœnitent.*

R. 2dò. Pœnitentia illa exterior debet correspondere & esse proportionata peccatis commissis, constat ex *Can. quis aliquando. 87. §. econtra. dist. 1. de Pœnitent.* Venientibus ad se turbis B. Joannes non ait simpliciter: Facite pœnitentiam, vel fructus pœnitentiæ, sed addidit: *dignos*, ut pro qualitate videlicet peccatorum qualitas offeratur bonorum operum: non enim par debet esse fructus boni operis ejus, qui nihil vel parùm deliquit, atque ejus, qui grandia commisit. Ille tanquam nullius criminis sibi conscius usum sibi in rebus licitis præbet: hunc tanquam multis gravatum etiam à licitis temperare oportet.

§. Secundus.

DE Sacramento Pœnitentiæ.

Quæres primò. An Pœnitentia Sacramentum?

R. Affirmativè. Quia si ea in regeneratis omnibus gratitudo erga DEUM esset, ut justiciam in baptismo ipsius beneficio & gratiâ susceptam constanter ruerentur, non fuisset opus aliud ab ipso baptismo Sacramentum ad peccatorum remissionem esse institutum; quo-

niam autem DEUS dives in misericordia cognovit figmentum nostrum, illis etiam vitæ remedium contulit, qui se se postea in peccati servitute & dæmonis potestatem tradidissent, Sacramentum videlicet Pœnitentiæ, quo lapsis post baptismum beneficium mortis Christi applicatur. *Trident. Sess. 14. cap. 1.*

Quæres